

ABONNEMENT

Pays étrangers

Pour un an : 2 Dolars

—•—•—
Edition spéciale : 3 Dolars

ADRESSE

«Idjtihad» Constantinople

—•—•—
Téléph : 20865

xxviiième ANNÉE

İÇTİHAT

Türkçe ve Fransızca

İLMİ, EDEBİ, İKTİSADİ

No : 358

ABONNEMAN

Seneliği (24 Nusha) Türkiye
için: 2 1,2, Â'lâ kâğıdlısı

5 liradır

ADRES

Cıgaloğlunda İctihad Evi

—•—•—
Tarihi Te'sisi :

1904 — Genève

Yirmi sekizinci sene

bir kaç defa kıyametler kopardı . Diplomat değildi ki bu kıyametlerden istifade etsin .

Abdullah Cevdet fikriyatımız âleminde nasıl bir hatıra bırakacak ?

Sebatkâr bir dinsiz . Çala kalem bir mütercim . Keyfiyetten ziyade kemmiyete itibar eden bir maharrir . Bir kurunu ulâ esiri gibi çalışan bir fikret adamı . Uğraşıcı bir yazıcı . Zavallı ! senelerce, kazma elde çalıştı . Durmadı çalıştı . Maddeten çalıştı . Bir ırgat gibi çabaladı . Zeminini zamanı müsait bulsaydı daha fazla yorulacaktı . Sayının mükâfatını göremedi . Halbuki buna çok muntazırdı . Abdullah Cevdet , şu cemiyette, taraftardan ziyade muhalif bıraktı . (Sakın Abdullah Cevdetin siyasi hayatından bahsediyorum , sanmayınız . Bu hususta bir imada bile bulunmak istemem . Abdullah Cevdetin yalnız fikir hayatından bahsetmekteyim . Muhalif dediğim de fikrine muhalif olanlardır .) İptida , bütün hacı, hoca, mutaassıp, muhip ve derviş takımı Abdullah Cevdeti bir Tecceal , bir Ebi Lehep, bir Ebu Cehil addeder . Hür fikirliiler arasında ise fikirlerini kıvırmadığından dolayı Abdullah Cevdeti ittiham edenler az değildir .

Lâkin bir dakika için müverrih olalım , zamanımızdan uzaklaşalım . Abdullah Cevdet , İctihat koleksiyonlariyle kitaplarile , tercümelerile fikir hürriyetinin piştarlarındanıdır .

Şişli 19 Kânunı evvel 1932 Celâl Nuri

Üstadın Ölümü

« Ölüm öldürmedi gözündeki şefkati
Tatlı bir nazarınla maşırık ettin mağribi
Soğuk ayaklarını öperken çarmihında
Atılır sana doğru kanım alevler gibi »

Her gün daha derin sevdi , daha geniş acıdı . İster alevden yapılsın , ister dikenden örülsün muhabbeti başına taç yaparak yaşadı . Onu ölüm döşeginde gördüm . Yaşını silmek için

yaşlı gözler arayan gözleri , ey bir resulü muztaribin iştikâsı gel , öp göz bebeklerimde tehammül gururunu , diyor solgun dudaklarile hilka-tin büyük sırrına gülümsüyordu . « Ölürlen gülmeyi bilen şehitiz » .

Üstadın ölümüne halâ inanamıyorum . Hayatı o kadar terennüm etmiş gönüllere yaşamanın haz ve heyecanını öyle derin sunmuştu ki o , hayatın ta kendisi idi . Daima ümit , eyilik , heyecan ve vefa ile yanmış , bazan duyduğu inkisarı gözlerinde birer inci gibi parlatmıştı

Abdullah Cevdet , o ölmezlerdendir ki , kafa ve gönülle uğraşanlar , onda kendi ruhlarına ses veren bir aşına bulurlar . Hakim , Filozof , muharrir , tabi , hür düşünen ve bahusus dost Cevdetler vardır . Hayatının ve seslerinin ; tahlilî kederli dostlarına düşmez . Biz şimdi yalnız dost ve hür düşünen şair Abdullah Cevdetin , ümit ve ihlas dağıtan , incinmeyi incitmeye tercih eden büyük üstadın acısını ve matemini çekiyoruz . Onun ruhuna hız veren kudret vefa ve muhabbet , memleketini , insanlığı hür , müreffeh , mesut görmek iştiağı olmuştur . Onun için daima ya affetmiş ya unutmuştur ve bütün ömrünce :

« bin yıl evvel bin yıl sonra can kemiren her mihnet
Benim insan yüreğimde güğreyen bir isyandır »

« Ey ömrümün mimarı , istemem senin olsun
Matem gölgelerinde bana yaptığın saray » .

« Yaşatmaktır vazife , öldürmek yetişmez
Senin dinin yaşamak , bizimki yaşatmaktır . »

Demiştir . Üstadın tabutu arkasında bir çok samimî ve gözleri yaşlı dost vardı ; fakat hayatında onun kadrini kaç kişi bildi ? Bu , üstadın yüksek ve temiz hayatına bir kefarete sayılsa bile ne kadar geç kalmış bir nedamettir .

Maddî ve maddiyundan olmaktan bir şey anlamıyorum . O aklının ve kalbinin görüp yetiştir

bildiği her güzel ve doğruyu sevdi ve sevdire -
meğe çalıştı . Efsaneleri ve zulmetleri güneş
zekâsile deldi . Bazan bir güneş oldu ufukta
yandı , bazan rahmet yağmuru olup gönüllere
serpildi .

Bir bakıma, Abdullah Cevdet , aksaçlı ba -
şındaki dikenden tacile ruyalarının hakikat ol -
duğunu gören bir bahtiyardır :

“ Elinin dokunduğu taşlar kızıl kor oldu
Bu fusun ne fusundu bu el nasıl bir eldi ? ”

“ Neydi ekip biçtiğim , neydi çekiçlediğim ,
Bunu bilirsin orak , bunu bilirsin çekiç ;
Yüküm çokken Atlasın , ineticici yükünden
Çetin uzun yoluma sorun inledim mi hiç ? ”

Hiç dinlenmedi , ölünceye kadar çalıştı .
Fakat biraz da küskündü .

« Dilsiz bir iztiraptır ilhamı şirim :
Bin dastanı mihneti bir aha derceder . »

Üstad şimdi kara topraklarda ve sızlayan
ateşten gönüllerimizdedir . Hayalimde : Onun,
bir eli üstüste konmuş altmış cilde dayanmış,
öteki elinde hiç sönmek bilmiyen bir meşaleyi
yükseklere kaldırmış , başının ak saçları rüz -
gârlarla dağılmış bir timsali varki , onun sesini
duyuyorum .

« Bu nefiri bana desti Hak verdi
Nefham gidecektir pek uzaklara »

« Yakacak nurum asumanlarını ,
Her yanımdan hayat fışkıracak . »

Üstadın, büyük ölmezlerden olduğunda hiç
şüphe yok , bu böyle ; fakat ne de olsa , kalp -
lerimizden aziz birer parçayı toprağa verdik ,
ateşsiz , güneşsiz , ve ne yazık ki üstadsız
kaldık .

M. Ferit

Tabutu başında

Üstat Abdullah Cevdete!

Ey büyük dostum, sevgili üstadım!
Ölümünle kanıyor bu gün yâdım !

Aslan kalbin denizler gibi coştı,
Bir çok yıllar istibdatla boğuştu .

Sürgünlere , firarlara katlandın ;
Hak savaşları yaptın , kanatlandın !

Kaplamıştın hür sesinle dünyayı ,
Gözle gördün beklediğin rû'yayı !

Şen dönmüştün avrupadan yurduna,
Kılıç attın taassubun kurduna !

« İctihad » ın elinde bir kalkandı !
Adın , sanın her tarafta çalkandı ,

Kesildi yazık nihayet savaşın ,
O « Karlı Dağ » diyip , andığın başın .

Toprakların üstüne birtaç oldu ,
Sönüşünden gözlere yaşlar doldu !

Türk bilgi ve türk şi'ri ni parlatan ,
Türk harsini yükselten ey kahraman !

Yaslansan da gövdenle topraklara ,
Tarihte altın renkli yapraklara .

Şi'rinin parıltıları vuracak ;
Yüksek namın güneş gibi duracak .

Türk neslinin nur dalgalı yâdında ;
Ruhun uçuşu şi'rinin kanadında!..

Mavi göğün derinliğine daldı ,
-Felek- bu gün bizden hıncını aldı !

Filorinalı : **Nâzım**